

TULKIN AMMATTISÄÄNNÖSTÖN SOVELTAMINEN

1. Tulkilla on salassapitovelvollisuus.

Tulkin salassapitovelvollisuus koskee kaikkea toimeksiantoon ja sen osapuoliin liittyvää suullista ja kirjallista tai muulla tavoin välitettyä informaatiota, jonka tulkki saa tietoonsa valmistautuessaan toimeksiantoon, toimeksiannon aikana tai ja sen jälkeen, eikä hän saa paljastaa mitään näistä tiedoista kolmansille osapuolille eikä itsenäisesti tuoda toisesta osapuolesta saamaansa tietoa dialogin toisen osapuolen tietoon. Salassapito koskee myös asiakirjoja ja muuta aineistoa, joihin tulkilla on pääsy tai joita hän vastaanottaa toimeksiannon yhteydessä sekä tulkin muistiinpanoja ja tulkin tuottamaa tulkkausta sen muodosta tai tallentumisesta riippumatta.

Tulkki on kuitenkin velvollinen tekemään ilmoituksen työnantajalleen jos työtilanteessa on ollut työturvallisuuteen vaikuttavia asioita. Työturvallisuuslain 19 §:n mukaan työntekijän on viipymättä ilmoitettava työnantajalle työolosuhteissa havaitsemistaan puutteellisuuksista, jotka voivat aiheuttaa haittaa tai vaaraa työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle. Tällöin tulkki kertoo vain sen verran, mikä on tarpeellista tulkkien turvallisuuden takaamiseksi tulevissa tilauksissa, esimerkiksi kertoo asiakkaan käyttäytyneen uhkaavasti tulkkia kohtaan. Työnantajalla on velvollisuus huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä (TSL 8 §).

Tulkki on myös velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen havaitessaan lastensuojelulain 25 §:n tarkoittamaa laiminlyöntiä tai väkivaltaa.

Lisäksi rikoslain 15 luvun 10 §:ssä on poikkeama salassapitovelvoitteesta. Sen mukaan rangaistavaksi on säädetty törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen niissä tilanteissa, joissa rikos olisi vielä estettävissä.

Tulkkauksen laadun taatakseen tulkit voivat jakaa tulkkauksessa saamaansa tietoa asiakkaan luvalla. Tällöin esim. opiskelutulkkauksessa, terapiassa tai muussa toistuvassa tilanteessa ollut tulkki sopii asiakkaan kanssa, että tulkki kertoo asiaan liittyvät pohjatiedot seuraavalle tulkille, jotta asiakkaan ei tarvitse selittää moneen kertaan samoja asioita eri tulkeille. Tulkki osaa myös kertoa sellaisia tulkkausteknisiä asioita, joita asiakkaat eivät osaa huomioida. Tulkkaustilanteessa, jossa on selvää, että jatkuvuus on hyvä taata, tulee tulkin kysyä lupa seuraavien tulkkien ohjeistamiseen. Näin toimien asia on läpinäkyvä ja helpottaa sekä asiakkaan asiaa että tulkkausta. Tulkki pitäytyy ohjeistuksessaan vain käsiteltävän asian kannalta tärkeissä asioissa.

Salassapitovelvollisuus sitoo henkilöitä myös sen jälkeen, kun henkilö on lopettanut tulkintyöt.

2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.

Tulkki ei aja tulkkaustilanteessa omaa taloudellista tai muuta etuaan eikä käytä mitään toimeksiannon yhteydessä tietoonsa tullutta omaksi tai muiden hyödyksi tai vahingoksi.

3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.

Tulkin tulee ennen toimeksiannon vastaanottamista selvittää mahdollisimman tarkasti, onko hänellä sukulaisuus-, tunne- tai riippuvaisuussuhdetta jompaankumpaan osapuoleen, onko hän jollakin tavoin osallinen käsiteltävään asiaan tai aiemmin osallistunut sen käsittelyyn taikka onko asian lopputuloksella hänelle välitöntä käytännöllistä tai taloudellista merkitystä tai vaarantuuko hänen puolueettomuutensa tai

objektiivisuutensa muista syistä, esimerkiksi lainsäädännöllisin perustein. Jos tulkki on epävarma siitä, onko hän asiassa esteellinen, hänen on tuotava epäilyksensä osapuolten tietoon ja jätettävä esteellisyys näiden ratkaistavaksi.

4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.

Ennen toimeksiannon vastaanottamista tulkin tulee selvittää tulkkaustoimeksiannon vaativuus sekä sen edellyttämät tulkkausmenetelmät ja tulkkaustekniset valmiudet ja mahdolliset toimeksiantoon sisältyvät eettiset tai henkiset haasteet, jotta hän voi muodostaa mahdollisimman tarkan käsityksen toimeksiannon laadusta ja omien taitojensa riittävyydestä kyseisen tehtävän hoitamiseen tämän ammattisäännöstön edellyttämällä tavalla.

5. Tulkki valmistautuu tehtäväänsä huolellisesti ja ajoissa.

Tulkin työn tavoitteen eli viestin välittämisen ja kielellisen tasa-arvon toteutumiseksi tulkin on perehdyttävä toimeksiannon edellyttämään sanastoon, terminologiaan ja fraseologiaan sekä esille tulevaan aiheeseen tulkkauksen kannalta tarkoituksenmukaisella tarkkuudella. Tulkki valmistautuu tehtävään myös tilanteen edellyttämien muiden viestinnällisten seikkojen kannalta, hänen on esimerkiksi ymmärrettävä tilanteessa vallitsevat roolit ja hierarkiat ja pystyttävä valitsemaan tulkkaustilanteeseen parhaiten soveltuva työskentelytapa.

6. Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.

Tulkin tehtävä on välittää kielelliset ja kulttuurisidonnaiset ei-kielelliset viestit mahdollisimman kattavasti ja sisällöllisesti muuttumattomina kohdekulttuurin mukaisesti. Mikäli tulkki ei voi tuottaa vastinetta esim. sanonnoille, sananlaskuille, puheenparsille, harvinaisille termeille ja lyhennyksille, tulkki pyytää puhujaa selvittämään sanomaansa ja informoi siitä kuulijaa. Kuulonäkövoimaiselle asiakkaalle kuvaillaan lisäksi mm. ihmisten käyttäytymistä, ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia. Tulkki ei kuitenkaan selitä asiasisältöjä oma-aloitteisesti kummankaan tulkattavan kielen edustajan puolesta.

7. Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä, vaan kunnioittaa asiakkaidensa itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta.

Tulkki on toimeksiantoa vastaanottaessaan, sen aikana ja sen jälkeen puolueeton ja riippumaton säilyttääkseen luotettavuutensa. Tulkin puolueettomuudella tarkoitetaan sitä, että hänen henkilökohtaiset mielipiteensä tai asenteensa eivät vaikuta hänen työnsä laatuun. Jos tulkkaustilanteessa esiin tulleet asiat ovat tulkin oman etiikan tai moraalin vastaisia, tulkki ei näytä sitä eleillään, äänensävyllään tai sanavalinnoillaan. Jos tulkki etukäteen tietää, ettei hän pysty tulkkaustilanteessa olemaan aiheen tai tulkattavien suhteen puolueeton ja ulkopuolinen, hänen tulee kieltäytyä vastaanottamasta tulkkausta. Tulkkaustilanteessa tulkki toimii viestin välittäjänä eikä ota kantaa käsiteltävään asiaan tai aiheeseen. Osapuolten tarvitessa tarkennusta johonkin tulkkaustilanteessa ilmi tulleeseen, he pyytävät tarkennusta toiselta osapuolelta eivätkä tulkilta. Tulkki ottaa huomioon asiakkaansa yksilölliset tarpeet (esim. käytettävä kommunikaatiomuoto tai tarve opastukseen) sekä toimii kaikessa asiakkaan itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaen.

8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä. Kuurosokeille tulkkaukseen kuuluu myös opastus ja kuvailu.

Tulkki ei tulkkaustoimeksiannon aikana ota hoitaakseen muita tehtäviä kuin toimeksiannon edellyttämät tulkkaustehtävät, eikä hän ennen tulkkausta, sen aikana tai sen jälkeen anna tulkattaville neuvoja tai ohjausta asian hoitamisessa, eikä hän keskustele tulkkauksen aikana esille tulleista asioista. Tulkin tehtäviin kuuluvat ainoastaan kulloinkin käytetyn tulkkausmenetelmän mukaiset tulkkaustehtävät. Kun kyseessä on kuurosokeille tulkkaus, tulkkaukseen kuuluvat myös opastus ja kuvailu. Muita tulkkaustilanteeseen liittyviä tehtäviä voivat olla esimerkiksi asiakkaan äänen voimakkuudesta ilmoittaminen. Jos asiakas on täysin kuuroutunut eikä saa palautetta kuulon avulla ympäristöön sopivasta äänen voimakkuudesta, voivat tulkki ja asiakas sopia tavasta, jolla tulkki voi tulkkauksen aikana ilmaista äänen voimakkuuden tasosta. Kirjoitustulkkauksessa toimeksianto pitää sisällään myös tulkkauslaitteiston huolehtimisen toimintakuntoon ennen tulkkausta ja laitteiston pois pakkaamisen tulkkauksen jälkeen. Mahdollisista tulkkaukseen liittyvistä kirjallisista käännöstöistä on sovittava erikseen.

Tulkilla on asiantuntijarooli monikielisessä ja -kulttuurisessa tilanteissa. Tulkilla on paljon tilanteiden sujumisen kannalta arvokasta tietoa ja erityisosaamista, mitä ei voida muilta osapuolilta edellyttää. Asiakkaiden informoiminen (tulkin roolista ja tulkkauksesta) kuuluu tulkin työnkuvaan itse tulkkauksen lisäksi.

9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.

Tulkin tulee kaikessa käyttäytymisessään ja esiintymisessään toimia kunkin tulkkausviestintätilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon tilanteeseen liittyvät käyttäytymis- ja pukeutumismääräykset. Tulkki ei kuitenkaan vastaa osapuolten norminmukaisesta käyttäytymisestä eikä esimerkiksi muokkaa tulkattavaa viestiä odotusten mukaiseksi. Tulkki ottaa huomioon myös asiakkaan yksilölliset tarpeet (esim. näön vaatiman taustavärin käsille) pukeutumisessaan ja koruissaan.

10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkkausta tulkkaustilanteessa.

Tulkilla on velvollisuus ja oikeus huolehtia työoloistaan, jotta tulkkausviestintä onnistuisi tarkoitetulla tavalla. Hänen tulee viipymättä ilmoittaa tulkkausta vaikeuttavista seikoista. Tulkkausta vaikeuttavia tai oleellisesti häiritseviä seikkoja voivat olla esimerkiksi huono ergonomia, huono tekninen äänentoisto, heikko valaistus, muu kuulemista, ymmärtämistä tai viestintää haittaava häiriö tai tulkin hallitsemasta kielimuodosta voimakkaasti poikkeava murre. Lisäksi tulkki on velvollinen ilmoittamaan välittömästi, jos tilanne muuttuu siten, että hän on ennalta selvitetystä poiketen jonkun osapuolen suhteen esteellinen tai jos tulkkaustehtävän luonne muuttuu oleellisesti siten tai osoittautuu sellaiseksi, että tulkin osaaminen tai valmistautuminen ei ennalta arvioidusta poiketen riitä tehtävän laadukkaaseen suorittamiseen.

11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.

Tulkki toimii aina ammattikuntansa eettisten sääntöjen mukaisesti, ja käyttäytyy sekä toimeksiannon yhteydessä että vapaa-ajallaan (esim. sosiaalisessa mediassa) tavalla, joka on omiaan edistämään ammattikunnan arvostusta. Mikäli tulkilla on toimeksiantoja vastaanottaessaan syytä epäillä, että tulkkaukseen liittyy rikollista tai ihmisoikeuksia loukkaavaa toimintaa, hänen ei tule hyväksyä

toimeksiantoa. Tulkki ei heikennä ammattikunnan työoloja hyväksymällä toistuvasti käytäntöjä, joissa tasokas, tarkoituksensa täyttävä tulkkaus ei ole mahdollista, vaan hänen tulee kieltäytyä toimeksiannosta, joiden yhteydessä sovelletaan tai voidaan olettaa sovellettavan tällaisia käytäntöjä. Tulkki käsittelee tulkkaukseen liittyviä asioita niin ammattikunnan sisällä kuin sen ulkopuolellakin tavalla, joka edistää laadukkaan tulkkauksen edellytyksiä.

12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.

Tulkki ylläpitää ja kehittää kaikkia ammatissaan tarvitsemiaan taitoja ja valmiuksia jatkuvasti.